

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

De Ivstitia Et Ivre ceterisq[ue] Virtutibus Cardinalibus

Lessius, Leonardus

Antverpiæ, 1632

4 Quid sit vindicatio, & cuius virtutis opus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72459](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72459)

pietate, inobseruantia, & similibus vitiis, in quibus contra virtutem oppositam peccati ex contemptu & alio sine contingit, locum habet.

Formalis ingrati- tudo.
Formalis ingrati- tudo est, quando beneficium, vel benefactoris animus contemnitur, vt non videaris ei obnoxius, seu debitor ratione beneficii: sicut formalis inobedientia est, quando contemnitur praeceptum, vel potestas Superioris; vt ei non videaris subesse, aut non parcas. hoc modo ingrati sunt, qui beneficium, vel affectum benefactoris eleuant, aut sinistra interpretantur, ne videantur ei aliquid debere, aut ne cogantur esse grati agendo gratias; aut ne impediuntur à malo ei rependendo. Iuxta hæc intellige quod habet D. Thomas art. 2. ad 1. & Caietan. ibidem, & in Summa v. Ingrati- tudo: non enim satis explicat in quo hæc ingrati- tudo consistat.

16 *Est mortale ex genere.*
Hæc ingrati- tudo ex genere suo est peccatum mortale, vt docet D. Thomas art. 3. cum Caietano supra: contemptus enim beneuoli affectus benefactoris, & sinistra interpretatio beneficii non videtur minus peccatum, quam iudicium temerarium, cum tale iudicium inuoluat: iudicat enim affectum esse simulatum, vel alio quam beneuolo animo rem dari. hoc autem iudicium ex genere suo est peccatum mortale, vt constat ex communi DD. sententia, de quo supra cap. 29. dubit. 2. Accedit, quod homines longè magis offendantur huiusmodi contemptu, quam iudicio temerario; vnde magis lædit charitatem. potest tamen esse veniale, vel ob imperfectum consensum, vt quando ex repentinò cholera moru accidit; vel ob materia exiguitatem, vt si beneficium sit paruum; contemptus enim parui beneficii non censetur notabilis iniuria benefactoris, modò absit scandalum. si enim ita fieret vt benefactor grauiter offenderetur, posset esse peccatum mortale. Adde, quod varij sunt gradus contemptus: contemnitur enim aliquid tamquam noxium, aliud vt vile & dignum probro, aliud tamquam minus vile vel dignum quam exterius videatur, vel gradus eius requirit. In omni autem contemptu est iudicium, quo res vel persona iudicatur talis, & voluntas tractandi illam exterius vel interius pro tali. Itaque si contemptus non sit grauis, sed leuis; vt si beneficium aliquid temporale & affectum benefactoris reputes minoris momenti, ne illi videaris obnoxius, non erit peccatum mortale; modò occasionem grauis offensionis ipsi non præbeas.

Potest esse veniale aliunde.

Varij gradus contemptus.

17 *Materialis ingrati- tudo.*

Materialis ingrati- tudo est, quando absque contemptu, vel omittitur debitum gratitudinis officium, vel committitur aliquid contra benefactorem. colligitur ex D. Thoma art. 3. & Caietano ibidem. Officium autem gratitudinis est quintuplex, vt supra num. 3. & 6. dictum est. D. Thomas art. 2. reducit ad tria. Primum est, Beneficium agnoscere. Secundum, Laudare, & gratias agere. Tertium, Retribuere loco & tempore, pro sua facultate. Itaque tripliciter officium gratitudinis prætermittitur: & quia id, quod est vltimum in generatione, est primum in resolutione, ideo (inquit D. Thomas) Primum gradus ingrati- tudinis est, Beneficium non retribuere. Secundus, Dissimulare, non agendo gratias. Tertius, Nolle agnoscere. Circa quæ

Tripliciter officiu gratitudinis prætermittitur. Tres gradus ingrati- tudinis in omittendo.

18 Aduerte, non retribuere beneficium, non esse peccatum, nisi quando benefactor est in necessitate, & tu illi opem ferre potes; vel quando ex omif-

sione putatur iure offendendus. beneficium enim cum gratis collatum sit, non inducit strictam obligationem, nisi quando benefactor eget opera nostra; vel id necessarium est ad vitandam eius offensionem. vnde non erit peccatum mortiferum, nisi quando charitas sub peccato mortali ad tale officium obligaret. In gratiarum actione omittenda facilius peccatur; quia hæc omnibus est facilis, & statim fieri debet. seposita tamen offensione benefactoris, non videtur hæc omisso esse peccatum mortale; quia nihil inde notabilis incommodi percipit. Loquor de ea, quæ facienda homini, non Deo; est enim gratiarum actio cultus quidam Deo ob immenstatem beneficiorum eius debitus, quamuis tempus reddendi non sit determinatum; vnde de ea loquendum sicut de obligatione dilectionis super omnia.

Nolle agnoscere beneficium hominis priuati (de quo nobis est sermo) non videtur quoque per se mortale: quia parum incommodi adfert benefactori, seposita ipsius offensione. posset tamen ratione grauis offensionis & turbationis, quæ inde prouentura putaretur, esse graue peccatum.

Porro ad supradictos tres gradus ingrati- tudinis, quæ in omittendo consistunt, addendi tres alij, qui in committendo. Itaque Quartus est, Retribuere mala pro bonis. Quintus, Vituperare beneficium. Sextus, Reputare beneficium loco maleficii; qui est summus ingrati- tudinis gradus. hi tamen gradus, præsertim secundus & tertius, pertinent ad ingrati- tudinem formalem.

Ex dictis faciliè intelligi potest, qui sint gradus ingrati- tudinis erga Deum.

Primus enim est, Non conari obsequio & cultu diuina beneficia pro suo modico compensare.

Secundus, Rarò vel numquam gratias agere. Tertius, Rarò vel numquam de diuinis beneficiis cogitare.

Quartus est, Malum pro bono reddere. Ad hunc gradum pertinet omne peccatum. vnde omne peccatum est ingrati- tudo in Deum, sicut & inobedientia: repugnat enim obligationi illi, qua ratione beneficiorum acceptorum ipsi obstringimur, ad ea cauenda, quæ ipsum offendunt.

Quintus est, Externuare, negare vel vituperare beneficia Dei. huc pertinet, si neges beneficium redemptionis Christi & gratiæ necessitatem. qua ratione Pelagiani à sanctis Patribus vocabantur ingrati; contra quos D. Prosper scripsit opusculum Aduersus ingratos.

Sextus, Illa loco maleficii a stimare: quod faciunt damnati; & etiam quidam impij huius sæculi, qui non reputant loco beneficii, sed potiùs maleficii, quòd Deus non sinat ipsos perpetuò hoc mundo frui.

DUBITATIO IV.

Quid sit vindicatio, & cuius virtutis opus.

D. Thom. quest. 108.

Vindicatio, Græcè ἐκδίκησις, est vltio iniuriæ, videlicet cum pro iniuria rependitur pœna. Itaque est redditio mali pro malo; mali pœnalis pro malo culpabili. Latius accipitur apud D. Augustinum lib. 8. q. 31. cum dicitur vindicatio;

19

Tres in committendo.

20

Sex gradus ingrati- tudinis in Deum.

21

M m m cario;

Vindicta ob varias causas irrogari potest.
 catio, per quam vis aut iniuria, & omnino omne quod obfuturum est, defendendo aut ulciscendo propulsatur: nam defensio priuata auctoritate fieri potest; nec in malum alterius tendit. secus in vindicta. Potest autem hæc fieri ob varias causas.

Primò, Ea intentione, vt ei, qui te læsit, malè sit, nihil aliud spectando. illi enim malè esse, apprehendis tamquam tuum bonum. hoc modo est actus odij, & contra charitatem proximi.

Secundò, Vt emendetur; quo modo pater vindicat delicta filij, & magister discipuli. hoc modo est actus charitatis proximi; quæ charitas (vt inquit D. Bernardus epist. 2.) pie solet seuire, sine dolo mulcere, patienter nouit irasci, humiliter indignari. & Prouerb. 3. *Quem diligit Dominus, corripit.*

Pœna congruit malefactori.

Tertiò fieri potest, quia per se decens est malefactorem puniri; & pœna per se congruit & quodammodo debita est malefactori, sicut laus benefactori; idque vt rectus ordo seruetur, & quod extra ordinem recti prolapsum est, ad ordinem reuocetur. hac ratione est actus virtutis specialis; quia rationem specialem honesti respicit. Sic Deus per vindictam omnes eos, qui ab ordine pulcherrimo Iustitiæ & legum diuinarum prolapsi sunt, & ordinatissimam dispositionem fœdè perturbauerunt, ad ordinem Iustitiæ reducet, infligendo congruam pœnam; vt nihil in mundo remaneat informe, nihil inordinatum, nihil confusum, sed omnia pulchrè suis locis & gradibus sint disposita, vt sæpè docet D. Augustinus. vide illum lib. 5. de ciuit. cap. 9. & lib. 11. cap. 17. & 18. & lib. 1. de ordine, multis locis.

Reparatio iniuriæ.

Quartò, Vt fiat aliqua reparatio iniuriæ, & satisfactio: dum enim ille punitur propter iniuriam illatam, restituitur ex parte honoris parti læsæ, eique aliqua satisfactio exhibetur; qui enim lædit, plus iusto suo affectui indulget, sibi que sumit, & alteri detrahit: dum autem punitur, illud ei quodammodo adimitur, cum contra voluntatem patitur. Et quia id agitur in gratiam læsi, censetur ei donari: & sic fit nonnulla compensatio, vt experientia probat. tunc enim animus læsi acquiescit, & sibi satisfactum putat. est igitur in vindicatione moralis quædam restitutio honoris, & iniuriæ reparatio. hic finis intimè coniunctus est cum tertio, & ex eo necessariò resultat.

Quintò, Vt qui læsit, & alij eius exemplo, in posterum ab iniuria coërceantur. hic finis est magis extrinsecus: vnde post hanc vitam non amplius spectabitur, sed solum tertius & quartus. In hac tamen vita spectatur tum à Deo, tum à Iudice humano, sicut tertius & quartus.

22 Quomodo sit virtus specialis.

Igitur vindictio facta intuitu tertij & quarti finis, videtur esse specialis virtus, qua inclinamur ad reddendum malefactori pœnam debitam pro iniuria; sicut gratitudine ad reddendum benefactori obsequium debitum pro beneficio: hoc autem debitum in quadam congruitate & decentia consistit. Si autem fiat intuitu quinti finis, scilicet vt coërceatur à maleficio, sic est actus eius virtutis, ad quam pertinet defensio Reipub. vel priuati, vel sui ipsius. est enim hæc vindictio quædam defensio. Itaque sicut hæc defensio pertinere potest ad Iustitiam legalem, ad pietatem, ad amorem Reipub. vel hominis priuati, vel sui ipsius; ita etiam vindictio.

23 Vt autem hæc melius percipiantur, Notandum est, vindicationem, vt sit actus virtutis, con-

uenienti modo fieri debere. si enim fiat priuata auctoritate, non est actus virtutis, sed vitij; quia est vsurpatio alienæ potestatis, nempe Superioris, ad quem solum executio huius actus pertinet: vnde illa multis locis in Scripturis prohibetur. Ad Romanos 12. *Non vosmetipsos defendentes* (Græcè ενδουλοαυτες, id est, ulciscentes) charissimi, sed date locum ire: scriptum est enim, *Mibi vindictam, & ego retribuam, &c.*

Permittuntur tamen passim in Reipub. priuata quædam vindictæ paræ, si fiant ex incontinenti, accepta iniuria: hoc enim aliquo modo putatur necessarium ad publicam pacem, vt quisque à minoribus iniuriis, quæ ad tribunalia non solent deferri, tutus sit. Hoc modo quidam Doctores eum, qui percutit alterum alapa, pugno vel baculo, dicunt statim posse repercuti, ne alter audacior in posterum ad similia euadat; esse enim hoc genus quoddam defensionis. Sed de hoc dictum supra cap. 9. dubit. 12.

Eo autem leposito, priuatus non potest per se actum vindictæ facere, sed solum curare fieri per publicam potestatem. Vt autem sit à publica potestate, potest pertinere ad varias virtutes. Si enim Iudex vindictam faciat, quia id debet Reipub. ratione officij quod gerit, erit actus Iustitiæ commutatiuæ, Iudicis in ordine ad Reipub. quæ illum ad Ius administrandum veluti conduxit: si autem quia id debet Reipub. ratione obligationis, quam habet erga illam vt pars ad totum, quatenus pars debet curare bonum totius, sic est actus Iustitiæ legalis: si quia debium patriæ, est actus pietatis: si quia leges præscribunt, est actus obedientiæ: si quia pars postulat, est actus Iustitiæ commutatiuæ respectu partis. Porro in ordine ad malefactorem erit actus virtutis particularis, quæ iustitia vindictiua dicitur. Si Iudex faciat illam quia congruit eius meritis, aut vt fiat aliqua reparatio iniuriæ; ob eundem finem pars læsa illam desiderare potest; eritque eiusdem virtutis actus.

Dices, Desiderare vindictam vt reparetur iniuria, videtur esse actus odij, quia desideras alteri malum, vt illi sit malè, & hoc reputas tuum bonum; quod proprium est odij.

Respondeo, Esse magnum discrimen: in odio enim desideratur alteri malum, solum vt ei sit malè; idque absque modo vel mensura: in vindicta solum secundum mensuram delicti: ibi fit in malo proximi; hic in recto ordine Iustitiæ: ibi non fit reparatio iniuriæ eo modo quo debet fieri; sicut nec in damno, cum quis propria auctoritate larronis bona inuadens, damnum acceptum sibi sarcit; hic verò fit debito modo.

Aduerte tamen, quando pars læsa expetit vindictam ob iniuriam priuatam, hoc desiderium esse actum amoris propriij: id enim petit in proprium commodum vel honorem. Itaque cum hoc desiderium non sit actus virtutis, sed quid indifferens, vindictio; vt ex vi huius sequitur, non est actus virtutis, sed indifferens. huic tamen desiderio coniungitur aliud, quo quis non vult vindictam mandari executioni, nisi legitimo modo, scilicet per potestatem publicam, & iuxta mensuram delicti: & hic affectus est Iustitiæ vindictiua; & consequenter ipsa vindictio, vt ex vi huius sequitur: proprium enim opus Iustitiæ vindictiua est non vindicta absolutè, sed debitus in vindicta modus. Simili modo cum quis petit solutionem debiti, vel

Debet fieri auctoritate non priuata, sed publica.

Pars vindictæ permittitur.

24 A publica potestate potest fieri ex varia virtute.

25 Cur non sit actus odij.

26 Appetitio vindictæ ex quo affectu procedat.

vel damni reparationem, illud desiderium est ex affectu proprii commodi, & sic non est actus virtutis, sed quid adiaphorum: huic tamen coniunctus est alius affectus, quo non vult illam reparationem fieri, nisi secundum regulas Iustitiæ, & hic est actus Iustitiæ. Id enim quod volumus affectu proprii commodi, possumus ex affectu Iustitiæ vel alterius virtutis velle exequi secundum leges illius virtutis, & sic executio operis quoad modum est actus virtutis, quoad substantiam præcisè consideratum, non est.

Quo modo vindicatio sit actus virtutis.

27 Melius igitur noscere priuatas iniurias.

Ex dictis sequitur, multò melius esse propter Deum ignoscere, quam vindictam expetere; nisi fortè publicum bonum aliud postulet. ratio est, quia appetitio vindictæ ob iniuriam priuatam, per se non est virtus. eùm ex amore proprii commodi oriatur; vnde nemo propter hoc laudari solet. Ille autem affectus circa modum executionis, etiam si sit actus virtutis, tamen hæc virtus est valdè parua, multum habens adiunctum ex amore proprio, à quo & ipsa applicatur ad moderandum actum punitionis. est hic etiam periculum ne & affectus charitatis violetur, & odia excitentur. Denique res non est optimi exempli. In condonatione est officium charitatis in Deum & proximum, est imitatio Christi Domini & Patris celestis, est consilium euangelicum, est edificatio proximi, est victoria sui, est magna pax animi & tranquillitas vitæ, est singularis fiducia impetrandæ remissionis à Deo: remissio enim peccatorum ijs, qui proximis iniurias remittunt, peculiariter promissa est. Denique sæpè est lucrum animæ malefactoris. Interdum tamen ratio postulat vt desideremus vindictam, vt diximus; tum vt malefactor in posterum coërceatur, tum ad exemplum aliorum, ne similia audeant attentare. hoc tamen magis in iniurijs Dei, quam nostris faciendum. Interdum tamen etiam in nostris, ita tamen vt poena, quam petimus irrogari, minor sit iniuriæ acceptæ. vide epistolam D. Basilij ad Candidianum.

Aliquando vindicta expetenda.

28 Vindicationi per excessum opponitur crudelitas: per defectum omisso, vel nimia remissio in malefactoribus castigandis, ex qua fit vt eorum audacia crescat.

D V B I T A T I O V.

Quid sit veritas, & que eius functiones.

D. Thomas quest. 109.

29 Veritas duplex.

Veritas propriè est conformitas iudicij ad rem iudicatam, vel signi ad rem significatam: sed hoc loco accipitur pro virtute, quæ procurat vt in sermone, scriptura, gestibus, aliisque signis, quibus aliquid significare intendimus, sit veritas, saltem secundum nostram conscientiam, seu prout eam nouimus: siue quæ curat vt sit conformitas & consensio linguæ & mentis, signorum externorum & internæ conscientiæ: vnde hæc virtus dicitur veritas, quia veritatem in signis, quibus aliquid significare volumus, affectat & procurat. facit itaque nos rectè vt i signis, quæ nobis data sunt ad mentem alteri patefaciendam; qui rectus vsus in eo consistit, vt signa sint menti conformia.

30 Est virtus specialis.

Ex quibus patet Primò, Veritatem esse virtutem specialem à ceteris distinctam; quia speciale bonum rationis spectat, videlicet veritatem in di-

ctis & factis; & specialis laus est in oratione & vita colere veritatem.

Patet Secundò, Esse virtutem annexam Iustitiæ: tum quia versatur circa ea quæ diriguntur ad alterum; nimirum circa signa quibus aliquid alteri intendimus significare: (signa enim non sunt data homini propter se, sed propter alterum, cui aliter mentem suam aperire nequit) tum quia spectat in his rationem debiti, non legalis seu stricti, sed moralis.

Obiectum igitur materiale huius virtutis est, signa externa, quibus mentem nostram patefacimus proximo. Ratio obiectiua est, esse verum, seu conforme menti, quatenus id quodammodo debetur proximo. debitum, inquam, non ex parte ipsius, sicut benefactori debetur compensatio; sed ex parte nostra, ne nos turpes simus, & parum ad vitam ciuilem idonei. nam Primò per se turpe est, linguam à mente dissidere, & cum ea veluti pugnare. Deinde sine veritate vita socialis non bene & commodè constare potest. Itaque hoc debitum est solùm morale, & ex honestate virtutis proueniens. quod intellige de debito veritatis per se considerata, seposito omni alio vinculo: nam in contractibus debetur ex iustitia, in iureiurando ex lege religionis.

31 Obiectum huius virtutis.

Obiectum cui, est proximus. huic enim debetur hæc veritas; quia talis est, qui cum conuersatio & amicitia haberi possit.

Functiones huius virtutis sunt, Primò, Amor veritatis in dictis & factis. hic est primus & intrinsecus actus huius virtutis: nam ipsa essentialiter in habituali amore veritatis consistit.

32 Functiones veritatis.

Secundò, Cautio ne quid contra iudicium mentis dicatur, aut significetur: ad hoc autem obligat lex huius virtutis pro omni tempore.

Tertiò, Patefacere iudicium mentis, ad hoc non obligat pro quouis tempore: nam sæpè expedire mentem non aperire, sed tegere, & multis alijs circumstantiis opus est vt patefacere mentem sit opus virtutis: vnde melius diceretur opus huius virtutis esse, quando mens patefacienda est, procurare vt oratio menti sit conformis. hoc enim est quod hæc virtus spectat tamquam proprium bonum in debita materia. materia autem debita non est, nisi ad sint circumstantiæ, quæ efficiant vt mens honestè alijs patefieri possit.

Quarò, Inquirere veritatem rei, quando aliquid absolute affirmandum vel negandum est. qui enim affirmat vel negat aliquid, cuius est nescius vel dubius, non est verax, quia dicta non sunt conformia menti, aliter enim loquitur, aliter sentit. Deinde quia omnis virtus, vt præter opus suum, debet adhibere conuenientem circumspeditionem & diligentiam, ne offendat.

Quintò, Exequi promissa: hoc enim necessarium vt promissa sit vera; quamuis ad hoc magis ex virtute fidei obligemur. quam esse distinctam à virtute veritatis, supra cap. 18. dub. 8. ostensum est. hæc tamen intelligenda, nisi quid accidat quod excuset, vt ibidem dictum est: promissio enim multis euentis non est præstanda.